

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจเรื่องความรุนแรงในครอบครัว : กรณีการทำร้ายทางเพศและทางร่างกายในกฎหมายไทย (The Complexities of Power Relations in Family Violence: Case of Sexual and Physical Assaults in Thai Laws) เป็นการวิจัยทางเอกสาร (documentary research) เป็นหลัก และนำกรณีศึกษาในกระบวนการยุติธรรมมาเสริมกับการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ได้แก่ งานวิชาการ วิทยานิพนธ์ บทความในวารสาร หนังสือพิมพ์ และสื่ออื่น ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายงานการสัมมนาทางวิชาการ รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เอกสารคำพิพากษาศาลฎีกา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาในการยกร่างและแก้ไขกฎหมาย รวมทั้ง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกฎหมาย ซึ่งเป็นวิธีวิทยาแบบหนึ่งของการศึกษาในแนวนิติศาสตร์สตรีนิยมที่มีการใช้มุมมองสตรีนิยมในการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เรื่องความรุนแรงในครอบครัวกรณีการทำร้ายทางเพศและทางร่างกายผู้หญิงในครอบครัว ในกฎหมายไทย และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซับซ้อนเรื่องความรุนแรงในครอบครัว กรณีการทำร้ายทางเพศและทางร่างกายผู้หญิงในครอบครัว ในกฎหมายไทยโดยใช้ทฤษฎีสตรีนิยม และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย

5.1 สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษา เป็นการนำเสนอผลการศึกษาวเคราะห์กฎหมาย โดยใช้แนวคิดสตรีนิยม ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งการนำเสนอผลออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ สรุปได้ดังนี้

1. กฎหมายโบราณกับสถานะภาพผู้หญิงไทยในอดีต : ภาพสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัวและการควบคุมเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง

ผลการศึกษา พบว่า กฎหมายครอบครัวในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว กฎหมายไทยโบราณ ประกอบด้วย กฎหมายล้านนา กฎหมายเม็งราย และกฎหมายของรัฐไทย ฉบับแรกคือกฎหมายตราสามดวง สะท้อนทัศนคติในการมองผู้หญิงในสถานะที่เป็นรองชาย โดยสถานะของผู้หญิงก่อนการสมรส ระหว่างการสมรส และภายหลังการสมรส โดยในกฎหมายล้านนาแม้ว่าประเพณีแอมสาวของหญิงที่ทำให้หญิงชายมีโอกาสรู้จักกันก่อน และให้โอกาสลูกสาว

ตัดสินใจเลือกคู่ครองได้บ้าง แต่ก็ไม่ได้เป็นอำนาจตัดสินใจที่เด็ดขาดโดยตัวเอง เพราะมีหลายแง่มุมเริ่มตั้งแต่ก่อนการสมรส อำนาจในการตัดสินใจว่าจะรับหมั้นหรือสมรสเป็นของพ่อแม่ผู้ใหญ่มากกว่า ฝ่ายหญิง ในกฎหมายมั่งรายศาสตร์กับกฎหมายตราสามดวง พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคู่เมียในกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นเรื่องอำนาจปกครองของสามีที่มีต่อภรรยามากกว่า แม้กฎหมายกำหนดให้สามีมีหน้าที่ต้องอุปการะเลี้ยงดูลูกเมียไว้ด้วย แต่การปกครองของสามีอยู่ในฐานะหัวหน้าครัวเรือน ผู้หญิงอยู่ในอำนาจปกครองของสามี และหญิงเป็นสิทธิของชายผู้เป็นสามีเมื่อสมรสกันแล้ว มีหน้าที่ต้องเคารพบนอบและเชื่อฟังในโอวาทของสามี และหากภรรยากระทำผิดกฎหมายสามีมีอำนาจลงโทษภรรยาได้ หากภรรยาเป็นคนไม่รู้จักหน้าที่ เป็นหญิงเหลว ไม่ช่วยทำมาหากิน กฎหมายตราสามดวงให้อำนาจสามีชายตัวหญิงที่เป็นภรรยาได้ ชายเป็นฝ่ายมีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจหย่าขาดและชายตัวหญิงที่ภรรยาของตนเอง เป็นการใช้อำนาจของชายผู้เป็นสามีควบคุมเนื้อตัวร่างกายและประเวณีของหญิงไว้อย่างเคร่งครัด และสามียังมีอำนาจที่มีเหนือภรรยาและลูกสาว ในแบบที่เป็นอำนาจปกครองของบิดามารดา ซึ่งกฎหมายตราสามดวงรับรองว่าสามีสามารถนำลูกหรือเมียไปใช้หนี้หรือขายในยามยากจนได้ นอกจากนี้ ในชีวิตระหว่างการสมรสพบว่า ในกฎหมายโบราณมีบทบัญญัติคุ้มครองการเป็นเจ้าของหรือกรรมสิทธิ์ในประเวณีของหญิงโดยชายผู้เป็นสามีไว้อย่างเข้มงวดเสมือนเป็นหญิงต้องห้าม อีกทั้ง ความเป็นเมียแต่ละจำพวกที่ปรากฏในกฎหมายล้านนาและกฎหมายตราสามดวง ได้แสดงถึงสถานะของผู้หญิงที่เป็นเสมือนทรัพย์สินของชายผู้เป็นสามีมาอย่างยาวนาน และผู้หญิงไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจในประเวณีของตนเองเสมอไป เช่น การสมรสของหญิงชั้นสูง หรือหญิงยากจนที่มีหนี้สินและต้องขายตัวเป็นภรรยาทาสชดใช้หนี้สิน เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น การออกจากชีวิตสมรสยังไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายสำหรับผู้หญิง กฎหมายโบราณให้สิทธิผู้ชายออกจากการสมรสได้ง่ายในขณะที่ผู้หญิงต้องได้รับความยินยอมให้ออกจากการสมรสได้โดยสามีเรื่องราวการกดทับผู้หญิงภายใต้ครอบครองประเวณี และการมีกรรมสิทธิ์ในการควบคุมชีวิตเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง ยังคงปรากฏในกฎหมายสมัยใหม่ในปัจจุบัน

2. กฎหมายสมัยใหม่และการบังคับใช้กฎหมาย: คดีข่มขืนกระทำชำเราต่อผู้หญิง คดีการทำร้ายร่างกายระหว่างสามีภรรยา และกรณีศึกษาเกี่ยวกับการทำร้ายทางเพศและทางร่างกาย ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงและเด็กหญิงในครอบครัว

ผลการศึกษาพบว่า ในกฎหมายอาญา ม.276 ฉบับเดิมก่อนแก้ไข เป็นภาพสะท้อนของกฎหมายอาญาในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราของไทยด้านหนึ่งคือการคุ้มครองประเวณีของผู้หญิงซึ่งเดิมเป็นการคุ้มครองเพื่อชายผู้เป็นสามี หรือพ่อแม่ที่เป็นเจ้าของประเวณีลูกสาวมาดังปรากฏจากกฎหมายโบราณ จนกระทั่งเข้าสู่การใช้กฎหมายสมัยใหม่ก็ยังคงสืบทอดแนวคิดใน

การคุ้มครองประเวณีของหญิงมายังสามี พ่อแม่ ผู้ปกครอง และเข้ามาสู่การคุ้มครองเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิงที่ยังคงมองการคุ้มครองประเวณีในฐานะคิดในเรื่องเพศแบบสังคมนิปปิตาธิปไตย สามีเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ประเวณีของหญิงโดยชอบด้วยกฎหมายทำให้การข่มขืนภรรยาไม่ได้รับคุ้มครอง แม้ว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายอาญา ม. 276 ฉบับใหม่ ให้คุ้มครองกรณีดังกล่าวได้แล้ว แต่กฎหมายก็ยังมีข้อน่าห่วงใยหลายเรื่องเพราะเนื้อหาของกฎหมายยังมุ่งเน้นคุ้มครองผู้หญิงในทางประเวณีและยังสะท้อนการมองคุณค่าของหญิงในเรื่องพรหมจรรย์ และมองการทำร้ายทางเพศต่อหญิงในแง่สรีระร่างกาย โดยมิได้คำนึงถึงความเจ็บปวดทางด้านจิตใจ และความทุกข์ทรมานจากการทำร้ายทางเพศในลักษณะอื่น ๆ ที่ผู้หญิงยังต้องเผชิญต่อไป ซึ่งจากกรณีศึกษาที่นำเสนอพบว่าผู้หญิงและเด็กหญิงที่ถูกทำร้ายทางเพศและทางร่างกายในครอบครัว ยากที่จะก้าวออกจากสถานการณ์ปัญหาหรือตกอยู่ภายใต้ปรากฏการณ์ที่ต้องสยบยอมและถูกระงับทำซ้ำซ้อนมาเป็นเวลานาน

แม้ว่าจะมีกฎหมายเฉพาะด้านในการคุ้มครองกรณีความรุนแรงในครอบครัว แล้วก็ตามแต่ในกรณีการทำร้ายทางเพศและทางร่างกายต่อผู้หญิงและเด็กหญิงในครอบครัวมีความซับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งในมิติทางกฎหมายและในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม และยังพบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ที่มีทั้งอุปสรรคในข้อจำกัดของกฎหมาย ทศนคติของบุคลากรวัฒนธรรมองค์กร ที่มีการทำงานภายใต้กฎหมายในแบบวิถีคิดของผู้ชาย และวิธีการทำงานในกระบวนการยุติธรรมที่ยังไม่เอื้อต่อการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ. ศ. 2550 ที่พบว่าผู้ปฏิบัติงานยังขาดองค์ความรู้เฉพาะด้านในการทำงาน มีปัญหาด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการองค์กร และปัญหาด้านการขาดกลไกสนับสนุนการทำงานในพื้นที่

3. สิทธิมนุษยชนสตรีกับการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวโดยรัฐไทยและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนามาตรการกฎหมาย

ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในการแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิสตรีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิในครอบครัวอันส่งผลดีต่อผู้หญิง ทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมทั้ง การแก้ไขกฎหมายในเรื่องชื่อสกุล คำนำหน้านาม และการมีกฎหมายเฉพาะเรื่องในการคุ้มครอง ในกรณีที่เป็นคดีความรุนแรงในครอบครัว อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมี การประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายเฉพาะสำหรับการคุ้มครองในกรณีความรุนแรงในครอบครัวขึ้น แต่กฎหมายฉบับนี้ ยังมีน่าห่วงใยในเรื่องของคำนิยามที่ยังไม่มีความชัดเจน แนวคิดที่เน้นการมองครอบครัวในแบบอุดมคติ และยังไม่มีการกำหนดรายละเอียดที่เป็นแนวทางในการ

ทำงานที่ดี เช่น การประเมินความเสี่ยง แนวทางในการออกคำสั่ง การใกล้ชิด ฯลฯ เป็นต้น รวมทั้งยังขาดความพร้อมในเรื่องการวางระบบงานที่ดี ตลอดจนการพัฒนามาตรการกลไกต่างๆ ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนงานทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ ซึ่งจากการศึกษานี้ พบว่าทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานในสาขาวิชาชีพยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการทำงาน เช่น ความคิดทางลบต่อผู้หญิง ในคดีเรื่องเพศ ความคิดต่อคดีครอบครัวว่าเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือเห็นว่าเป็นคดีที่ยุ่งยาก เป็นต้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะใช้ เพียง กฎหมายในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ หากขาดการพัฒนาวิธีการคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรมในคดีความรุนแรงในครอบครัว พร้อมทั้งพัฒนาระบบงานและโครงสร้างกลไกรองรับการทำงาน เพื่อลดอุปสรรคภายใต้การทำงานในกฎหมายที่ผู้ปฏิบัติงานยังต้องเผชิญกับวัฒนธรรมองค์กร ในแบบวิธีคิดและวิธีปฏิบัติที่เป็นกฎระเบียบ และจารีตในองค์กรตามแบบของผู้ชาย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าการทำงานดังกล่าวควรต้องทำควบคู่ไปกับการเสริมสร้างพลังให้กับผู้หญิง เพื่อให้ผู้หญิงสามารถก้าวพ้นออกมาจากสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวด้วย

นอกจากนี้ ผลการศึกษาทัศนคติของผู้ปฏิบัติงานยังพบว่า ประเด็นการละเมิดสิทธิสตรี เป็นเรื่องที่ทุกสาขาอาชีพมองเห็นปัญหาร่วมกัน และจากประสบการณ์ที่พบในการทำงานยังมีความห่วงใยต่อการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงเป็นพิเศษ และเห็นว่ารัฐควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในทุกพื้นที่

5.2 ข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขกฎหมายและการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 มีข้อวิพากษ์วิจารณ์จากเวทีวิชาการต่าง ๆ ว่า ยังขาดความชัดเจนในการกำหนดค่านิยมความรุนแรงในครอบครัว เช่น ขอบเขตของความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว สร้างความตระหนักว่าความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่เรื่องส่วนตัว พัฒนากลไกในการคุ้มครองสิทธิสตรีในกระบวนการยุติธรรม การบริการทางการแพทย์ การฟื้นฟูสุขภาพจิต การให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน รวมทั้งการให้ความคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ เช่น การจัดให้มีบ้านพักชั่วคราว การคุ้มครองพยาน การคุ้มครองด้วยข้อห้ามการนำเสนอข่าวของสื่อ การสนับสนุนการทำงานของสหวิชาชีพ และจัดให้มีรายงานกำกับติดตามเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ เป็นต้น และควรจัดให้มีโครงการรณรงค์ที่สามารถเข้าถึงทุกภาคส่วนในสังคมทั้งในระดับ ชุมชนและสถาบันการศึกษา และให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย

ข้อคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานสหวิชาชีพ ที่นำเสนอ ประสบการณ์ที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานของประเทศไทย ในการสัมมนาความร่วมมือในการพัฒนา: กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำ

รุนแรงในครอบครัวด้วยเหตุที่เกิดจากพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ (Domestic Violence Act Addressing Gender-Based Violence) เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2553 เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย มีดังนี้

1. นักกฎหมาย เสนอว่าควรจัดให้มีกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อโดยมีการจัดห้องพิจารณาคดีเป็นพิเศษ ลดการเผชิญหน้าระหว่างผู้เสียหายกับจำเลย และมีการอบรมเรื่องgender ให้แก่ผู้พิพากษาและบุคลากรของศาลอาญานบุรี เพื่อให้มีความเข้าใจในการมองปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงและเด็กหญิงที่มีความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ (gender) ในกระบวนการยุติธรรม

2. นักสวัสดิการสังคม เสนอให้การสร้างตัวอย่างที่ดีของศูนย์ปฏิบัติการประจำจังหวัด ที่มีคณะกรรมการซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานเพื่อให้จังหวัดทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ในระดับอำเภอก็มีคณะกรรมการในระดับอำเภอ และในระดับตำบลก็จะมีศูนย์เฝ้าระวังและป้องกัน รวมทั้ง มีการอบรมให้ความรู้ในระดับคณะกรรมการศูนย์ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ ให้มีความรู้เกี่ยวกับพ.ร.บ.ฉบับนี้ และนำจุดแข็งของศูนย์ OSCC ในการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยมีความพร้อมด้านการแพทย์ทั้งทางกายและทางจิตเวชมาสนับสนุนการคุ้มครองสิทธิ

3. ตำรวจเสนอให้เร่งพัฒนาระบบงาน โครงสร้างอัตรากำลัง และลดข้อจำกัดในการทำงาน โดยเฉพาะบุคลากรตำรวจและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย กับเรื่องเงื่อนไขระยะเวลาที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ฟ้องภายใน 48 ชั่วโมง ผลัดฟ้องได้ 3 ผลัด ซึ่งต้องรอผลการแพทย์ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการฟ้องคดีได้

4. นักพัฒนาจากองค์การพัฒนาภาคเอกชน เสนอให้มีการทำงานในระดับท้องถิ่นที่มีความเข้มแข็งจากการที่องค์กรบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ทั้งการบำบัดผู้ถูกกระทำและให้การบำบัดกับผู้กระทำด้วย และการทำงานจะให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำความรุนแรงเพื่อพิจารณาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พร้อมกับวิเคราะห์ผู้ถูกกระทำด้วยว่ายินดีที่จะดำเนินชีวิตกับผู้กระทำหรือไม่ซึ่งเป็นการทำงานในเชิงรุกและแก้ไขปัญหาไปพร้อม ๆ กัน

จากการสัมมนาความร่วมมือในการพัฒนา : กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวด้วยเหตุที่เกิดจากพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ (Domestic Violence Act Addressing Gender-Based Violence) ข้างต้น ผู้เข้าร่วมจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้ง หน่วยงานของสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้ปฏิบัติงานในสหวิชาชีพ ได้ร่วมกันประชุมกลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็นและได้ให้

ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ใน 6 ประเด็น ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขกฎหมายและแนวทางปฏิบัติตามกฎหมาย : ควรแก้ไขคำนิยาม “ความรุนแรงต่อกาย” ให้ครอบคลุมถึงความรุนแรงทางเพศ “บุคคลในครอบครัว” และกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนเรื่อง “ความรุนแรงทางจิตใจ” ข้อเสนอให้กฎกระทรวงควรมีการขยายความ การให้ความช่วยเหลือ เยียวยาแก่ผู้เสียหายได้โดยไม่มีเงื่อนไข รวมทั้ง ในเรื่องการเริ่มนับอายุ ความเมื่อมีการแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และข้อเสนอให้มีกฎหมายจัดสรรงบประมาณไปสู่ ท้องถิ่นหรือชุมชน ส่วนแนวปฏิบัติในพระราชบัญญัติฯ มีข้อเสนอแนะให้พัฒนาแนวทางการ ปฏิบัติงานเป็นรูปแบบ MOU และควรมีการพัฒนางานหลายด้าน ได้แก่ การทำบันทึกข้อตกลง ตามมาตรา 12 การไกล่เกลี่ยให้ยอมความตามมาตรา 16 ซึ่งยังไม่มีระเบียบและขั้นตอนปฏิบัติในเชิง วิธีพิจารณาและการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และความไม่ชัดเจนของระยะเวลาตามมาตรา 7 และควรพิจารณาถึงข้อจำกัดทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองผู้หญิง โดยพิจารณาถึงกรณีการข่มขืนภรรยาด้วย

2. แนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองเหยื่อในกระบวนการยุติธรรม : ประชาสัมพันธ์สิทธิ ของประชาชนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวให้ทั่วถึง และ มีการอบรมให้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน กับผู้นำชุมชนและประชาชนในพื้นที่เสี่ยง ควรส่งเสริมให้ ประชาชนและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเข้าใจแนวทางปฏิบัติเมื่อร้องทุกข์ และดำเนินคดี ตามกระบวนการยุติธรรมและมีการพัฒนาการดำเนินงานที่คำนึงถึงความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ หรือการมีมุมมองมิติหญิงชาย (gender sensitivity) กับผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อ นอกจากนี้ ควรให้ ความรู้กับผู้เสียหายโดยให้รู้ถึงสิทธิและวิธีการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเพื่อได้รับการคุ้มครอง สิทธิตามกฎหมาย

3. แนวทางการบำบัดฟื้นฟู เยียวยาเหยื่อ : เนื่องจากประสบปัญหาในเรื่องการส่งต่อ การให้ความช่วยเหลือผู้ตกเป็นเหยื่อ ทั้งภายในทีมสหวิชาชีพและระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ จึงควรมีแนวทางปฏิบัติและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่ชัดเจน ควรพิจารณาสนับสนุนทุนสำหรับการติดตามการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงใน ครอบครัวยุติธรรม และควรมีแนวทางปฏิบัติเป็นพิเศษให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงที่เป็นแรงงานต่างด้าวและบุคคลไร้สัญชาติ นอกจากนี้ ยังขาดแคลนบุคลากร ด้านกฎหมายและด้านการแพทย์ที่มีความละเอียดอ่อนทางเพศภาวะ เช่น การวินิจฉัยบาดแผลของ ผู้ถูกกระทำในกรณีความผิดเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ ควรจัดให้มีมาตรฐานในการประเมินที่เป็น มาตรฐานเดียวกันโดยเฉพาะในเรื่องการพิจารณาระดับความรุนแรง และควรพิจารณาถึง

บุคคลแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ความเสี่ยงจากการถูกระงับหรือแวนโน้ม ที่จะกระทำ ความรุนแรง และตำรวจควรตระหนักถึงข้อจำกัดของผู้หญิงในการเล่าเรื่องราวความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นกับตนเองด้วย

สำหรับด้านการบำบัดฟื้นฟู ควรมีการกำหนดกระบวนการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ถูกระงับระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการบำบัดฟื้นฟูทั้งกรณีผู้ถูกระงับความรุนแรงในครอบครัวและผู้กระทำผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ควรให้ความรู้กับผู้เสียหายถึงสิทธิและการได้รับบริการ รวมทั้ง กระบวนการยุติธรรมควรสนับสนุนผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมในการฟ้องคดีอาญา และควรมีการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะด้านสำหรับผู้ปฏิบัติงานในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะตำรวจ ทั้งนี้ควรสนับสนุนการทำงานในเชิงสหวิชาชีพที่มีกฎหมายรองรับหรือบังคับให้ต้องมีการดำเนินงาน โดยใช้ความรู้ความสามารถของสหวิชาชีพ ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ระบบการบังคับบำบัดฟื้นฟูตามกฎหมายที่จะมีส่วนช่วยยั้ง เหตุการณ์ กระทำรุนแรงซ้ำอีกยังมีจุดอ่อนในเรื่องการบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งของศาลหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้น จึงควรพัฒนาถึงระบบงานด้านดังกล่าว และมีการจัดโครงการสร้างความตระหนักต่อการให้ความช่วยเหลือดูแล ผู้ตกเป็นเหยื่อแก่ครูและผู้นำชุมชนเนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดกับกลุ่มเสี่ยง เพื่อเป็นกลไกในการกำกับติดตามและเฝ้าระวังปัญหาในชุมชน

4. มาตรการในการป้องกันและเฝ้าระวัง และการกำกับติดตาม : ควรพัฒนาระบบเฝ้าระวังเพื่อรวบรวมข้อมูลและติดตามสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยควรพิจารณาถึงปัญหาเรื่องข้อมูลที่มีความหลากหลาย ทั้งที่มาและปัจจัยความเสี่ยงในการป้องกันปัญหา แต่สถิติและข้อมูลต่างๆ ยังขาดการบูรณาการ โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรเป็นผู้ประสานงานในการสนับสนุนให้เกิดการสำรวจข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับชุมชน ไปสู่ระดับประเทศ และควรสร้างความตระหนักในการจัดเก็บข้อมูลในทุกชุมชนและพัฒนาให้มีอาสาสมัครในชุมชน เป็นผู้เฝ้าระวังและช่วยเหลือผู้ถูกระงับความรุนแรง รวมทั้ง จัดเก็บข้อมูลมาบูรณาการเพื่อนำไปสู่การ เฝ้าระวังในชุมชนโดยควรสร้างตัวอย่างที่ดีในพื้นที่และขยายผลไปยังพื้นที่อื่นๆ หรือจัดทำเป็นตัวอย่างหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้พื้นที่ต่างๆ สามารถเลือกนำไปใช้ได้เหมาะสม นอกจากนี้ ในการออกแบบระบบการติดตามและเฝ้าระวัง ควรคำนึงถึงวัฒนธรรม ความเชื่อ และแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่สะท้อนให้เห็นรากเหง้าของปัญหาความรุนแรงต่อสตรี และควรสร้างเครื่องมือในการเฝ้าระวังและการป้องกันความรุนแรงในครอบครัว โดยจัดทำเครื่องมือในการเรียนการสอนและแบบเรียนเพื่อการปรับเปลี่ยนภาพเหมารวมทางเพศภาวะ (gender stereotypes) และทัศนคติทางลบที่มีต่อผู้หญิงให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย

การพัฒนาทางด้านระบบการกำกับติดตาม มีข้อเสนอให้ชุมชนดูแลคนในชุมชนของตนเอง ด้วยวิธีการใช้กระบวนการชุมชน หรือกระบวนการยุติธรรมพื้นบ้าน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม และใช้ทีมสหวิชาชีพในการทำงานหรือประสานงานให้มีประสิทธิภาพ เน้นการสร้างจิตอาสา ให้ความรู้ชุมชน และทำการประชาสัมพันธ์เชิงรุกในชุมชน

5. การพัฒนากลไกในการประสานงานและการประสานความร่วมมือ: การพัฒนากลไกที่ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฯ ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ ระดับหมู่บ้าน ไปจนถึงประเทศ โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรรับผิดชอบในการประสานงานระดับจังหวัดและระดับประเทศ ส่วนการประสานความร่วมมือในระดับท้องถิ่น ควรเป็นบทบาทของผู้นำในระดับอำเภอและระดับตำบล ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการแบบสหวิชาชีพในกลไกทุกระดับและมีเครือข่ายปฏิบัติงานร่วมกัน โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสตรี รวมถึง การมีส่วนร่วมของผู้หญิงที่เป็นผู้รอดพ้นจากปัญหาความรุนแรงในครอบครัว (survivors) คณะกรรมการดังกล่าว มีบทบาทในการกำกับติดตามและรายงานผลของการทำงานตามกฎหมาย ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีมุมมองที่ละเอียดอ่อนทาง เพศภาวะ (gender) เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนต่อพระราชบัญญัติฯ รู้ถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งมีทักษะในการคุ้มครองผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อด้วยกฎหมายฉบับนี้

ประเด็นสำคัญคือภายในกลไกความร่วมมือจะต้องมีกระบวนการในการกำกับติดตามที่ชัดเจน มีการรายงานและการส่งต่อการให้ความช่วยเหลือเหยื่ออย่างเป็นระบบ และมีการสื่อสารแบบสองทาง เพื่อให้มีการกำกับติดตามและการรายงานผล ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยต้นแบบของสหวิชาชีพที่สร้างขึ้นควรมีการนำไปทดลองปฏิบัติในพื้นที่ต่างๆ และหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนงบประมาณแก่คณะกรรมการสหวิชาชีพ รวมทั้ง ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ เพื่อให้มีการประกันได้ว่า จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานตามกฎหมายฉบับนี้ อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ คณะกรรมการสหวิชาชีพข้างต้น ควรจะเข้ามามีหน้าทีในการกำกับติดตาม ประเมินผล ควรมีการประชุมเพื่อทบทวนนโยบายและแผนปฏิบัติการ กำหนดตัวชี้วัดผลในการดำเนินงาน รวมทั้ง กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฯ สร้างระบบในการติดตามประเมินผล โดยใช้การรายงานจากอาสาสมัครในท้องถิ่น และสร้างระบบฐานข้อมูลในระดับชาติ และมีการเก็บข้อมูลเพื่อประมวลผลตามตัวชี้วัด และพัฒนาการดำเนินงานในอนาคต

6. การสนับสนุนจากองค์การระหว่างประเทศ: จากตัวอย่างที่ดีของการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัวจากประเทศต่างๆ ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางในการสนับสนุนต่อการดำเนินงานของประเทศไทยว่า ควรจะสนับสนุนด้านการวางระบบการให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน การดำเนินงานตามแนวทางที่ประเทศในอาเซียนประสบความสำเร็จคือการทำงานกับครอบครัว และการมีส่วนร่วมของชุมชน และการจัดบริการให้ความช่วยเหลืออย่างครบวงจร การส่งเสริมบทบาทของผู้ชายในการยุติความรุนแรงในครอบครัวนอกจากนี้ ควรสร้างระบบการเฝ้าระวังและการติดตามผลการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจน ส่งเสริมความรู้ในเรื่องมิติหญิงชายโดยควรเริ่มตั้งแต่ในครอบครัว

(จากเอกสารรายงานผลการสัมมนาความร่วมมือด้านการพัฒนา เรื่อง “กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว : จากนโยบายสู่การปฏิบัติในการจัดการความรุนแรงที่เกิดจากพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ” (Domestic Violence Act Addressing Gender-Based Violence from Policy to Practice) โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ร่วมกับสำนักงาน United Nations System’s Operation Activities for Development ประจำประเทศไทย (UNCT) เมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๕๒ ณ โรงแรมมารีวอเตอร์เกท กรุงเทพฯ)

5.3 ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

จากการศึกษา หลักการสิทธิมนุษยชน จากอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีภาระผูกพันในฐานะภาคีอนุสัญญาและได้เข้าร่วมรับรองในเวทีระหว่างประเทศ พบว่ามีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากฎหมาย นโยบายหรือการดำเนินมาตรการใด ๆ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

1. การสร้างหลักประกันต่อครอบครัว ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 16 กำหนดให้รัฐต้องวางหลักประกันในการเลือกคู่ครองและการสร้างครอบครัวว่าชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันในการสมรส ระหว่างการสมรสและในการขาดจากการสมรส และการสมรสจะต้องเป็นการกระทำด้วยความยินยอมโดยอิสระและเต็มใจของผู้ที่เจตนาจะเป็นคู่สมรส และครอบครัวมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

2. การรับรองสิทธิในครอบครัว ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยรัฐควรตระหนักว่าครอบครัวเป็นหน่วยรวมของสังคมที่เป็นพื้นฐานและเป็นธรรมชาติที่ควรได้รับการคุ้มครองและช่วยเหลืออย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ และรับรองว่าการสมรสต้องกระทำด้วยความยินยอมอย่างเสรีของผู้สมรส รวมทั้ง รัฐควรมีมาตรการคุ้มครองและช่วยเหลือพิเศษแก่เด็กและผู้เยาว์โดยไม่เลือกปฏิบัติ โดยควรได้รับการคุ้มครองจากการแสวงหา

ประโยชน์ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม และต้องดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกันความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของกลุ่มสตรีในการที่จะสมรส ระหว่างสมรสและเมื่อการสมรสสิ้นสุดลง โดยจะต้องมีบทบัญญัติเพื่อการคุ้มครองที่จำเป็นแก่บุตรด้วย ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

3. การรับรองตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดยรัฐต้องมีหลักประกันในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กในกรณีที่เด็กถูกระงับในทุกรูปแบบของความรุนแรงนั้น รัฐต้องจัดให้มีมาตรการในการคุ้มครองเด็กจากการถูกทำร้ายทั้งทางกายและทางใจ รวมทั้งการกระทำอันมิชอบทางเพศ ขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นใดที่เด็กนั้นอยู่ในความดูแลตาม ข้อ 19 กำหนดให้รัฐต้องมีมาตรการคุ้มครองเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพทั้งแผนงานทางด้านสังคม และการป้องกันในรูปแบบ ต่าง ๆ เช่น การสืบสวน และการติดตามภายหลังที่มีการกระทำต่อเด็ก และการปฏิบัติให้ทางตุลาการเด็กมีส่วนร่วมด้วย

4. การรับรองสิทธิในการมีส่วนร่วมของผู้หญิง ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ถือเป็นหัวใจสำคัญในการผลักดันให้มีนโยบายหรือกฎหมายที่ พิทักษ์คุ้มครองสตรีได้ทางหนึ่ง และถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้หลักประกันสตรีในฐานะพลเมืองและมีสิทธิในทางการเมือง โดยรับรองสิทธิในชีวิต เสรีภาพและความมั่นคงของชีวิต ซึ่งจะสนับสนุนให้สตรีสามารถรักษาผลประโยชน์และมีอำนาจต่อรอง และสามารถต่อสู้เพื่อเรียกร้องการพิทักษ์สิทธิจากการถูกระงับ รุนแรงได้ โดยการรับรองสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง และได้รับหลักประกันความเสมอภาค หญิงชายและประกันการเลือกปฏิบัติ

5. การรับรองการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) ที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการสร้างมาตรการและกฎหมายเพื่อประกันสิทธิสตรี และการพิจารณามาตรการพิเศษต่าง ๆ ที่เหมาะสม ทั้งปวง รวมทั้งการออกกฎหมายเพื่อประกันพัฒนาการและความก้าวหน้าอย่างเต็มที่ของสตรี โดยพัฒนากฎหมายลำดับรองอื่น ๆ ที่มุ่งไปสู่การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทั้งในแง่ของทางออกกฎหมาย การแก้ไขหรือเพิกถอนกฎหมายข้อบังคับที่ส่งผลกระทบต่อผู้หญิง รวมทั้งการพิจารณาถึงการคุ้มครองผู้หญิงในกระบวนการยุติธรรม และมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมด้วย

6. การส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย โดยการดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติของคนในสังคม ในประเด็นอคติที่มีต่อเพศหญิงที่ส่งผลให้มีการกระทำรุนแรงต่อสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงในครอบครัวที่ส่วนใหญ่เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ส่วนตัว

มักเป็นกรณีที่บุคคลใกล้ชิดกระทบต่อกัน และไม่ได้รับการตระหนักว่าเป็นการละเมิดสิทธิสตรีไม่ว่าในระดับชุมชน ระดับรัฐ และในระดับสากล

7. การศึกษาและพัฒนามาตรการกฎหมายเพื่อ ป้องกันการละเมิดสิทธิสตรี โดยใช้กรอบคิดเรื่องความเสมอภาคที่คำนึงถึงความเสมอภาคแง่เนื้อหา ซึ่งเป็นการคำนึงถึงความเสมอภาคในแง่ผลที่ได้รับตามความเป็นจริง โดยตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างหญิงชายทั้งทางชีวภาพ และการสร้างทางสังคม ที่ทำให้ผู้หญิงขาดความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากร และข้อมูลข่าวสาร โดยรัฐต้องมีบทบาทในการสร้างหลักประกันความเสมอภาคในแง่โอกาส และการเข้าถึง เพื่อให้สามารถได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม และจำเป็นต้องจัดให้มีมาตรการพิเศษชั่วคราวที่เอื้อต่อการเข้าถึงสิทธิและโอกาสเพื่อบรรลุเป้าหมาย ความเสมอภาคในประเด็นนั้น ๆ ได้

8. บทบาทหน้าที่ของรัฐในการจัดการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบ และในข้ออื่น ๆ จะมุ่งให้รัฐตระหนักเป็นการเฉพาะในเรื่องต่างๆ เช่น แนวปฏิบัติในทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการคิดลวงหน้าต่อผู้หญิงและภาพเหมารวมต่อผู้หญิง การค้าหญิง การมีส่วนร่วมในทางการเมือง สิทธิในสัญชาติของสตรีและบุตร สิทธิในการศึกษา สิทธิด้านแรงงาน ด้านสุขภาพ และด้านเศรษฐกิจ และให้ความสำคัญต่อผู้หญิงในชนบทเป็นการเฉพาะ รวมทั้ง ค้ำครองถึงสตรีพิการ และสตรีที่เป็นผู้อพยพ

9. การส่งเสริมงานด้านคุ้มครองสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์และสิทธิทางเพศของผู้หญิง โดยตระหนักว่าความรุนแรงต่อสตรีเป็นการกระทำรุนแรงต่อสตรีโดยตรงเพียงเพราะเป็นเพศหญิง สิทธิของสตรีในการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยจากการถูกทารุณกรรม การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การมีสุขภาพทางกายและสุขภาพจิตที่ดี และมีความเสมอภาคในครอบครัว ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นสิทธิของสตรีในประเด็นความรุนแรงต่อสตรี และมีการกำหนดเป็นข้อแนะนำทั่วไปของคณะอนุกรรมการ CEDAW เพื่อขยายเพิ่มเติมในเรื่องความหมายของความรุนแรงต่อผู้หญิงว่ามีลักษณะเฉพาะที่เกิดกับผู้หญิงมากกว่า เช่น การข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น และกำหนดให้รัฐภาคีอนุสัญญาต้องให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหานี้เป็นกรณีพิเศษ ตาม General Recommendation on Violence Against Women 1993 และตามเอกสาร General Recommendation No.19 ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่ให้ความสำคัญต่อการมองปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะเฉพาะของความรุนแรงต่อสตรีที่มีลักษณะเป็นการละเมิดเพราะเหตุแห่งเพศภาวะ (gender-specific violence) ซึ่งเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงเป็นการเฉพาะเท่านั้น เช่น การล่วงละเมิดทางเพศ และการทำร้ายทางเพศ/การข่มขืนกระทำชำเราที่กระทำต่อผู้หญิง เป็นต้น

10. สร้างความตระหนักต่อปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงว่า ความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุซึ่งความเสมอภาค การพัฒนาและสันติภาพ ตามปฏิญญาว่าด้วยการจัดความ

รุนแรงต่อสตรี โดยชี้ว่าความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นการแสดงอย่างชัดเจนประการหนึ่งถึงประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างผู้ชายและผู้หญิงอันนำไปสู่การเลือกปฏิบัติและขัดขวางต่อความก้าวหน้าของผู้หญิง และรัฐควรเน้นให้ตระหนักถึงผู้หญิงที่มีความเสี่ยงต่อการถูกระทำความรุนแรงเป็นพิเศษ เช่น เด็กผู้หญิง ผู้หญิงพิการ ผู้หญิงชรา เป็นต้น และชี้ว่าความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัวและในสังคมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงในทุกกลุ่มรายได้ ชนชั้น หรือวัฒนธรรม

11. รัฐควรติดตามนโยบายเกี่ยวกับการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการ และโดยไม่ชักช้า และมุ่งบรรลุวัตถุประสงค์นี้ ควรดำเนินการตามกฎหมายของประเทศอย่างเข้มแข็งเพื่อป้องกัน สืบสวน และลงโทษการทำความรุนแรงต่อผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยรัฐหรือโดยบุคคล และพัฒนากฎหมายภายในประเทศทางอาญา แพ่ง แรงงาน และการลงโทษทางการปกครองเพื่อลงโทษ และชดใช้การทำความผิดที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่ประสบกับความรุนแรง ผู้หญิงผู้ถูกระทำความรุนแรงควรมีโอกาสเข้าถึงกลไกทางการยุติธรรม ดังที่ระบุไว้ในกฎหมายภายในประเทศ ควรได้รับการเยียวยาที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ รัฐควรแจ้งถึงสิทธิที่ผู้หญิงจะได้รับจากกลไกเหล่านั้น (Declaration on the Elimination of Violence against Women)

12. ควรตระหนักถึงความสำคัญและมีแนวทางในการจัดการปัญหา ตามข้อเสนอแนะเฉพาะในเรื่องความรุนแรงต่อสตรี (General Recommendation No. 19) โดยรัฐต้องจัดให้มีการใช้มาตรการพิเศษชั่วคราวในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรี และเน้นให้รัฐคำนึงถึงทัศนคติดั้งเดิมที่ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ผู้หญิง การกดขี่ผู้หญิงให้มีสถานภาพด้อยกว่าด้วยบทบาทหญิงซึ่งเป็นต้นเหตุของความรุนแรงต่อสตรี และต้องตระหนักว่าเพียงมาตรการทางกฎหมายเท่านั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาความรุนแรงต่อสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงต่อสตรีที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่มีความสลับซับซ้อนของปัญหามากกว่ากรณีอื่นๆ โดยจะต้องสร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคม

13. ควรความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจสาเหตุและผลกระทบของความรุนแรง การปรับปรุงกฎหมาย มาตรการในการป้องกัน การส่งเสริมการเคารพสิทธิสตรี การจัดอบรมให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีมิติมุมมองหญิงชาย การบังคับใช้กฎหมาย และสนับสนุนบริการสังคมต่าง ๆ รวมทั้งให้สื่อต่าง ๆ ให้เคารพและส่งเสริมสิทธิสตรี และให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลโครงการต่าง ๆ (General Recommendation No. 19)

14. ควรเพิ่มความตระหนักต่อกลไกสิทธิมนุษยชนที่เน้นการให้ความสำคัญต่อการคำนึงถึงพื้นฐานของความเสมอภาคหญิงชายที่ต้องมีการพิจารณาถึงข้อค้อย/ข้อจำกัดในเรื่อง

สิทธิประโยชน์ที่ผู้หญิงจะสามารถเข้าถึงหรือมีโอกาสได้รับน้อยกว่าชาย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นนำไปสู่การให้ความหมายใหม่ (redefine) ต่อสิทธิมนุษยชน โดยชี้ว่าในสิทธิมนุษยชนเองก็ต้องยอมรับฟังประสบการณ์ของผู้หญิงที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นการละเมิดเพราะเหตุแห่งเพศภาวะ (gender specific violation) ที่เกิดกับผู้หญิงเป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีกลไกของสิทธิมนุษยชนคือ อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี โดยมีผู้รายงานพิเศษของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนสตรีในเรื่องความรุนแรงต่อสตรี สาเหตุและผลของมัน (the Special Rapporteur on Violence Against Women, Its Causes and Consequences)

15. ควรตระหนักถึงสิทธิด้านสุขภาพ ซึ่งรวมถึงสิทธิเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์และสิทธิในการตัดสินใจโดยอิสระ ปลอดภัย และปราศจากการบังคับในเรื่องเพศ (reproductive choice for women) ของผู้หญิงและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามที่ได้รับรองปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี (Beijing Declaration and Platform for Action) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินการเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสตรีในเรื่องความรุนแรงต่อสตรี และประเด็นที่น่าห่วงใยเป็นพิเศษเรื่องเด็กหญิง เพื่อเรียกร้องรัฐภาคีดำเนินการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อสตรี ซึ่งรวมทั้งปัญหาความรุนแรงในครอบครัวอย่างจริงจัง

16. ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่สตรีและเด็กผู้หญิงอย่างเต็มที่ตามที่รัฐได้รับรองปฏิญญาปักกิ่ง (Beijing Declaration) ว่าสิทธิมนุษยชนสตรีอยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งที่ไม่อาจทำให้แปลกแยกหรือเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ของสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งหมด โดยควรให้ความสำคัญกับการสร้างพลังให้สตรีและให้สตรีมีโอกาสได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่บนพื้นฐานของความเสมอภาคในทุกด้านของสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการเข้าถึงอำนาจว่าเป็นรากฐานของการบรรลุซึ่งความเสมอภาค การพัฒนา และสันติภาพ และรับรองถึงสิทธิของสตรีในการควบคุมสุขภาพของตนเองโดยเฉพาะเรื่องการเจริญพันธุ์ โดยถือว่าเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังให้สตรี รวมทั้งป้องกันและขจัดความรุนแรงในทุกรูปแบบต่อสตรีและเด็กผู้หญิง และรัฐจะต้องสนับสนุนดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ โดยความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม

17. คำนี้ถึงประเด็นที่น่าห่วงใยเป็นพิเศษตามแผนนโยบายเพื่อการปฏิบัติการ (Platform for Action) และข้อเสนอต่อการดำเนินการทางยุทธศาสตร์ต่อการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อสตรี และยุติการละเมิดสิทธิของเด็กหญิงที่กล่าวถึงความรุนแรงต่อสตรีว่าเป็นการแสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายที่ปรากฏในประวัติศาสตร์มาโดยตลอด ซึ่งนำไปสู่การที่ชายจะมีอิทธิพลหรือมีอำนาจเหนือหญิงและเกิดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง

18. ในการปฏิบัติการโดยรัฐบาลต้องให้ความสำคัญต่อการขจัดความรุนแรงต่อสตรีตามปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรี และการปฏิบัติตามอนุสัญญา CEDAW โดยคำนึงถึงซึ่งการยับยั้งการใช้ความรุนแรงต่อสตรีด้วยการใช้มาตรการทางกฎหมายนั้น ตามเอกสารข้อเสนอแนะทั่วไปข้อ 19 รัฐควรมีการออกกฎหมายหรือเสริมบทลงโทษทางอาญา ทางแพ่ง หรือการบริหารกฎหมายที่มีอยู่เพื่อใช้ลงโทษและชดเชยการกระทำผิดต่อสตรีและเด็กผู้หญิงที่ต้องพบกับความรุนแรงในทุกรูปแบบ รวมทั้ง ความรุนแรงในครอบครัว โดยต้องมีการทบทวนและวิเคราะห์กฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่ามีประสิทธิภาพในการขจัดความรุนแรงต่อสตรี โดยเน้นการป้องกันความรุนแรงและการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดกฎหมาย และใช้มาตรการต่าง ๆ เมื่อมั่นใจว่าสตรีผู้ถูกกระทำรุนแรงจะได้รับการคุ้มครอง และเข้าถึงวิธีการแก้ไขที่เป็นธรรมและได้ผล รวมทั้งการจ่ายสินไหมค่าทดแทน การชดใช้ค่าเสียหายและการเยียวยารักษาผู้เป็นเหยื่อ ตลอดจนฟื้นฟูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ที่เคยกระทำความผิดด้วย

19. การจัดทำแผนหรือแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความรุนแรงต่อสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงในครอบครัว รัฐควรรักษาความสำคัญกับการพัฒนาแนวทางที่เป็นองค์รวม และอาศัยสหวิทยาการขึ้นมามีใช้ในการส่งเสริมให้มีครอบครัว ชุมชน และสังคมที่ปราศจากความรุนแรงต่อสตรี เป็นสิ่งที่จำเป็นและจะประสบความสำเร็จได้บนพื้นฐานความเท่าเทียมกัน ความร่วมมือระหว่างหญิงกับชาย และความเคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิ่งเหล่านี้ต้องได้นำเข้าไปในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ระบบการศึกษาควรส่งเสริมการนับถือตนเอง การให้เกียรติแก่กัน และการร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างหญิงและชาย

20. ควรตระหนักถึงประเด็นหัวใจในเรื่องเด็กหญิง ที่ได้ย้าให้คำนึงถึงกรณีความรุนแรงทางเพศและโรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งโรคเอดส์ว่ามีผลอย่างร้ายแรงต่อเด็กผู้หญิง มักถูกกดดันให้เข้าร่วมในกิจกรรมทางเพศ สืบเนื่องจากสาเหตุ เช่น ความอ่อนด้อย แรงกดดันทางสังคม การขาดกฎหมายคุ้มครอง หรือความล้มเหลวของการบังคับใช้กฎหมาย และเด็กผู้หญิงมักเสี่ยงต่อความรุนแรงทุกชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงทางเพศ จึงควรมีการออกกฎหมายและข้อบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เพื่อคุ้มครองในเรื่องอายุขั้นต่ำทางกฎหมายสำหรับการยินยอมและการแต่งงาน ซึ่งจะต้องเกิดโดยความยินยอมพร้อมใจอย่างเสรีโดยสมบูรณ์ของคนสองคนที่กำลังจะเป็นสามีภรรยา กัน และสร้างการสนับสนุนทางสังคมสำหรับการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องอายุขั้นต่ำของการแต่งงาน

21. ควรใช้มาตรการด้านกฎหมาย การบริการทางสังคม และการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อปกป้องเด็กผู้หญิงในครัวเรือนจากความรุนแรงทางร่างกายหรือทางจิตใจทุกรูปแบบ ซึ่งรวมทั้งการทำร้ายทารุณทางร่างกายและทางเพศ และมีบริการสนับสนุนทางการแพทย์ ทางสังคม และ

ทางจิตวิทยา เพื่อรักษาและช่วยเหลือเด็กผู้หญิงที่ถูกกระทำทารุณแรง มีโครงการช่วยเหลือ อื่น ๆ สำหรับเด็กผู้หญิงผู้เป็นเหยื่อของความรุนแรง ที่รวมทั้งการส่งเสริมการให้โอกาสทางการศึกษากับเด็กผู้หญิงเป็นพิเศษ

22. ส่งเสริมเสริมบทบาทของครอบครัวเพื่อคุ้มครองเด็กผู้หญิงและผู้หญิงจากความรุนแรงในครอบครัว โดยให้ความสำคัญประเด็นห่วงใยต่อเด็กผู้หญิง ด้วยการมุ่งเน้นให้รัฐสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติภายในครอบครัวต่อเด็กผู้หญิงมีมาตรการเชิงป้องกันและฟ้าระวัง เช่น จัดสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และให้การศึกษาระดับต้นบิคารมาดา และผู้ดูแลให้ปฏิบัติต่อเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายด้วยความเสมอภาค และดูแลให้มีการแบ่งปันภาระรับผิดชอบในครอบครัวระหว่างเด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชาย และมีมาตรการในการสนับสนุนและป้องกัน ซึ่งเป็นการปกป้อง เคารพและส่งเสริมศักยภาพของเด็กผู้หญิง

23. รัฐควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับการกำกับติดตามและประเมินผล โดยจัดให้มีระบบงานและกลไกในงานด้านการติดตามและประเมินผลในทุกองค์กร เพื่อให้มั่นใจได้ว่านโยบาย แผนงานและ โครงการ ต่าง ๆ จะได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายในการยุติความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัวในทุกรูปแบบ

กล่าวโดยสรุป การดำเนินงานของภาครัฐจำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของท่าทีของไทยต่อประชาคมโลก ตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่กลไกสิทธิมนุษยชนในการคุ้มครองผู้หญิงและเด็กหญิงที่ถูกกระทำทารุณแรงในครอบครัวอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบเป็นหลักการในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสตรี และมีการขยายออกไปคุ้มครองถึงความรุนแรงต่อสตรีด้วยการพิจารณาถึงเอกสารสำคัญ 2 ฉบับ คือ ปฏิญญาขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและข้อเสนอแนะที่ 19 รวมทั้งปฏิญญาปักกิ่งและแผนปฏิบัติการเพื่อความก้าวหน้าของสตรี ซึ่งเอกสารทุกฉบับล้วนให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการใช้มาตรการทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในการคุ้มครองสตรี จากความรุนแรงในทุกรูปแบบ ซึ่งรวมถึงความรุนแรงในครอบครัวด้วย